

ко. – К. : Інститут государства и права им. В.М. Корецького НАН України. 2013. – 340 с.

12. Сухонос В.В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму: [монографія] / В.В. Сухонос. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. – 336 с.

13. Сунь Ятсен. Конституція пяти властей / Сунь Ятсен; пер. с кит.; отв. ред. С.Л. Тихвинский; 2-е изд., исправ. и доп. – М. : Наука, 1985. – С. 641–656.

14. Малишко М.І. Конституція Української Народної Республіки (України – Україні) – Русинії). Альтернативний і перспективний народний варіант: Проект / М.І. Малишко. – К. : Інститут правознавства УАН, 2003. – 24 с.

15. Авер'янов В.Б. Забезпечення прав людини в сфері виконавчої влади / В.Б. Авер'янов // Правова держава : Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 1998. – Вип. 9. – С. 16–22.

УДК 347.965.825

ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕДУРИ ФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ ОРГАНАМИ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Бакаянова Н.М., к. ю. н.,

завідувач кафедри організації судових та правоохоронних органів, доцент
Національний університет «Одеська юридична академія»

В статті досліджується процедура формування Вищої ради юстиції за квотою адвокатури. Автор аналізує існуючі проблеми органів адвокатського самоврядування стосовно процедури формування Вищої ради юстиції органами адвокатського самоврядування. На підставі проведеного аналізу зроблено висновок про необхідність заборони повторного голосування за кандидатів у члени Вищої ради юстиції, якщо вони не отримали необхідної кількості голосів.

Ключові слова: адвокатура, адвокат, асоціація адвокатів, адвокатське самоврядування, Вища рада юстиції.

В статье исследуется процедура формирования Высшего совета юстиции по квоте адвокатуры. В частности, автор анализирует существующие проблемы органов адвокатского самоуправления, касающиеся процедуры формирования Высшего совета юстиции органами адвокатского самоуправления. На основе проведенного анализа сделан вывод о необходимости запретить повторное голосование за кандидатов в члены Высшего совета юстиции в случае, если они не набрали необходимого количества голосов.

Ключевые слова: адвокатура, адвокат, ассоциация адвокатов, адвокатское самоуправление, Высший совет юстиции.

Bakajanova N.M. PROCEDURAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF THE HIGH COUNCIL OF JUSTICE BY THE ADVOCACY SELF-MANAGEMENT AUTHORITY

The article deals with procedure of formation the High Council of Justice by the quota of advocacy. In particular, the author analyzes the existing problems of Advocacy Self-management in Ukraine concerning the procedure of formation of the High Council of Justice by the Advocacy Self-management Authority. Basing on the analysis there was concluded that it is necessary to forbid the repeated affirmative vote candidates to the High Council of Justice in case if they did not get the necessary amount of voices.

Key words: advocacy, lawyer, bar association, advocacy self-management, High council of justice.

Постановка проблеми. Судово-правова реформа в Україні є одним з першочергових завдань української держави. Суттєві зміни судоустрою, оновлення суддівського корпусу, реформування прокуратури та органів Міністерства внутрішніх справ мають відбуватися у комплексі із реформами в адвокатурі, адже адвокатура є невід'ємним елементом механізму захисту прав та свобод громадян. Адвокатська спільнота відіграє важливу роль на юридичному просторі. Функціонування інституту адвокатури, відповідно до міжнародних стандартів, передбачає не лише суто захист прав та свобод фізичних та юридичних осіб, але й забезпечує належний стан правосуддя та юстиції. З'їздом адвокатів України як вищим органом адвокатського самоврядування обираються представники до складу Вищої ради юстиції, проте фактична процедура їх обрання викликає зауваження з точки зору відповідності вимогам діючого законодавства.

Ступінь розробленості проблеми. Теоретичною основою дослідження стали праці Т.В. Варфоломієвої, С.В. Гончаренка, І.Ю. Гловацького, С.В. Сафулька, О.Д. Святоцького, Д.П. Фіолевського, С.Я. Фурси, О.Г. Яновської та ін. У зарубіжних дослідженнях А.П. Галоганова, Л.Ю. Грудциної, А.Г. Кучерени, І.С. Яртіх та ін. також розглядаються окремі аспекти даної проблеми. Крім того, питання формування та складу Вищої ради юстиції досліджували такі науковці, як В.В. Долежан, І.В. Назаров, А.О. Селіванов, С.В. Ківалов, В.М. Колесніченко, В.М. Шаповал, С.О. Халюк та ін. Проте роль та повноваження органів адвокатського самоврядування у формуванні Вищої ради юстиції, питання порядку обрання представників до Вищої ради юстиції в юридичній літературі комплексно не висвітлювалися.

Мета статті – дослідження законодавчого врегулювання повноважень з'їзду адвокатів України щодо формування Вищої ради юстиції,

аналіз існуючих проблем та обґрунтування необхідності законодавчих змін щодо визначення процедури реалізації зазначеного завдання адвокатського самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Функціональне навантаження органів адвокатського самоврядування не може бути пов'язане виключно із вирішенням внутрішніх питань адвокатської спільноти. Адвокатура як інститут громадянського суспільства відіграє важливу роль у суспільному житті, адже вона покликана забезпечувати право на захист від обвинувачення та надавати правову допомогу у судах та інших державних органах, незалежно та професійно здійснювати захист прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Адвокатська корпорація за дорученням держави виконує функцію з надання безоплатної правової допомоги, координуючи свою діяльність із центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Допомога адвокатів суб'єктам цивільно-правових та господарських відносин є безумовним внеском у регулювання зазначених правовідносин. Проте авторитет адвокатури розповсюджується не лише на відносини із клієнтом.

Склад Вищої ради юстиції за участю адвокатів є результатом тісної взаємодії адвокатури із судовими та правоохоронними органами, іншими органами державної влади у ході здійснення професійної діяльності. Одночасно участь адвокатури у формуванні Вищої ради юстиції слід розглядати як довіру держави та суспільства до адвокатури, адже повноваження Вищої ради юстиції свідчать про значну роль, яку відіграє цей конституційний орган у державі. Відповідно до ст. 1 Закону «Про Вищу раду юстиції», Вища рада юстиції є колегіальним, постійно діючим, незалежним органом, відповідальним за формування незалежного високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність. Повноваження Вищої ради юстиції встановлено ч. 1 ст. 131 Конституції України, ст. 3 Закону «Про Вищу раду юстиції»: 1) внесення подання Президенту України про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад; 2) розгляд справ і прийняття рішень стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності; 3) здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів; 4) розгляд скарг на рішення про притягнення (та про відмову у притягненні) до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

Обрання адвокатів до складу зазначеного конституційного органу не є виключно українським шляхом вирішення цього питання. Утворення Вищої ради юстиції в Україні є рецепцією із історичного досвіду європейських країн і практики діяльності аналогічних органів у Франції, Італії, Іспанії. Зарубіжний досвід вказує на тісний зв'язок між адвокатурою як інститутом громадянського суспільства із ор-

ганами держави, які здійснюють судові та правоохоронні функції. Так, до складу Вищої ради магістратури Італії, Генеральної Ради судової влади Іспанії входять адвокати [1, с. 10–15]. Представляє інтерес з цього приводу й порівняльно-правовий аналіз представництва адвокатів у Вищих радах юстиції (магістратурах), здійснений С.Ф. Сафульком [2]. Слід також відмітити, що Американська асоціація адвокатів має значний вплив на формування суддівського корпусу [3, с. 210].

В Україні участь у формуванні Вищої ради юстиції у порядку, визначеному законом, є одним з важливих завдань адвокатського самоврядування згідно із п. 7 ч. 1 ст. 44 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон).

Відповідно до п. 6 ч. 7 ст. 54 Закону, п. 10.8.3 Статуту Національної асоціації адвокатів України (далі – НААУ), з'їзд адвокатів України як вищий орган адвокатського самоврядування призначає трьох членів Вищої ради юстиції.

В юридичній літературі висловлювалися пропозиції про те, що з'їзд адвокатів України слід виключити як суб'єкт формування складу Вищої ради юстиції, а представники від адвокатури мають призначатися Верховною Радою і Президентом України [4]. Проте така точка зору виглядає сумнівною, адже суперечить самоврядності адвокатури, засадам адвокатського самоврядування – гарантованої державою права самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури. Адвокатська спільнота здатна самостійно обрати своїх найбільш досвідчених представників, а вибірність є демократичним шляхом реалізації права на самоврядування.

Ст. 131 Конституції України, ст. 5 Закону «Про Вищу раду юстиції» встановлюють, що Вища рада юстиції складається з двадцяти членів. Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по три члени, а всеукраїнська конференція працівників прокуратури – двох членів Вищої ради юстиції. До складу Вищої ради юстиції входять за посадою голова Верховного Суду України, міністр юстиції України, генеральний прокурор України.

Добір кандидатів для призначення членами Вищої ради юстиції здійснюється відповідно до вимог Закону «Про Вищу раду юстиції» на основі принципів верховенства права, гласності та публічності, політичної нейтральності. У разі необхідності призначення нового члена Вищої ради юстиції з'їздом адвокатів України Рада адвокатів України скликає з'їзд та не пізніше ніж за сорок п'ять днів повідомляє секретаріат Вищої ради юстиції про дату та місце його проведення. Не пізніше наступного робочого дня після надходження повідомлення про дату та місце проведення відповідно з'їзду секретаріат Вищої ради юстиції оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті оголошення, в якому зазначаються дата і місце проведення з'їзду та інформація про початок прийому документів від кандидатів на посади членів Вищої ради юстиції.

Порядок призначення членів Вищої ради юстиції з'їздом адвокатів України встановлюється ст. 11 Закону «Про Вищу раду юстиції», згідно із якою з'їзд адвокатів України призначає трьох членів Вищої ради юстиції шляхом таємного голосування, один з яких має бути суддею або суддею у відставці та мати не менше 15 років стажу роботи суддею. Голосування проводиться виключно за кандидатів на призначення членами Вищої ради юстиції, які подали документи у порядку, встановленому цим Законом, та обрані делегатами цього з'їзду. Голосування також проводиться за кандидатів на призначення членами Вищої ради юстиції, які подали документи у порядку, встановленому цим Законом, та висунуті безпосередньо на з'їзді не менш як 20% обраних делегатів з'їзду.

Кожен із кандидатів на призначення членом Вищої ради юстиції має право виступити перед делегатами з'їзду до початку голосування. Рішенням з'їзду може бути встановлено розумне обмеження часу виступу, однакове для всіх кандидатів. Кандидат надає делегатам з'їзду за їх запитом будь-яку інформацію про себе, крім інформації, яка стосується його приватного життя і щодо якої немає розумних підстав вважати, що вона може бути важливою для визначення здатності кандидата належним чином виконувати повноваження члена Вищої ради юстиції, а також інформації, що становить державну таємницю.

Після виступів кандидатів та обговорення кандидатур проводиться голосування. За ч. 8 ст. 54 Закону рішення з'їзду адвокатів України приймаються шляхом голосування більшістю голосів делегатів, що беруть участь у з'їзді. Згідно із п. 10.10 Статуту НААУ, рішення з'їзду адвокатів України приймаються відкритим голосуванням, крім випадків, встановлених законодавством України. Обрання членів Вищої ради юстиції є саме таким випадком, адже, відповідно до ст. 11 Закону «Про Вищу раду юстиції», призначенням на посаду члена Вищої ради юстиції вважається кандидат, який за результатами таємного голосування отримав більшість голосів обраних делегатів з'їзду адвокатів України. За результатами голосування головою і секретарем з'їзду адвокатів України підписуються рішення про призначення членів Вищої ради юстиції.

Вказані положення діючого законодавства та нормативні документи, які прийняті органами адвокатського самоврядування, на практиці виявилися недостатніми – такими, що містять окремі прогалини. Так звана «трилогія» обрання членів Вищої ради юстиції III З'їздом адвокатів України викликала чимало дискусій в юридичному середовищі [5].

Необхідність призначення нового складу Вищої ради юстиції виникла внаслідок прийняття Закону України «Про відновлення довіри досудової влади в Україні» 8 квітня 2014 р. Рішенням позачергового з'їзду адвокатів від 27 квітня 2014 р. на посади членів Вищої ради юстиції було призначено адвокатів О. Резнікова та П. Гречківського, а також суддю Господарського суду м. Києва С. Балаця. Проте 23 травня 2014 р. за результатами розгляду позову народного депутата І. Богословської

постановою Окружного адміністративного суду м. Київ у справі № 826/6278/14 вказане рішення з'їзду адвокатів було визнано неправним та скасовано. Ухвалою Вишого адміністративного суду України від 9 грудня 2014 р. було відхилено касаційні скарги адвокатів О. Резнікова, П. Гречківського, судді С. Балаця та залишено постанову Окружного адміністративного суду м. Київ від 23 травня 2014 р. та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 6 вересня 2014 р. без змін. Питання невідповідності принципу законності зазначених рішень органів адвокатського самоврядування вже досліджувалося автором в інших публікаціях [6, с. 138].

III з'їзд адвокатів України 20–21 листопада 2014 р. у м. Мукачеве не ухвалив усіх рішень із затвердженого порядку денного і оголосив перерву, після чого Рада адвокатів України призначила проведення з'їзду на 24–25 квітня 2015 р. в Києві. Продовження роботи з'їзду 25 квітня 2015 р. мало на меті призначення на посаду трьох членів Вищої ради юстиції. Каменем спотикання для адвокатської спільноти стало прийняття рішення щодо подальших дій делегатів з'їзду адвокатів, коли ніхто з кандидатів не набрав достатньої кількості голосів для обрання членом Вищої ради юстиції. Лише з третьої спроби голосування було обрано два кандидати до Вищої ради юстиції з восьми наявних у бюлетенях. Третього члена Вищої ради юстиції з'їзд адвокатів обрав після чергової перерви у своїй роботі – 12 червня 2015 р., по суті, з четвертої спроби голосування за одних і тих самих кандидатів.

Аналіз подій, які відбувалися на III з'їзді адвокатів України, дозволяє прийти до важливих висновків необхідності законодавчого врегулювання процедурних питань формування Вищої ради юстиції з'їздом адвокатів України.

Відповідно до ч. 7 ст. 11 Закону «Про Вищу раду юстиції», п. 1 ч. 4 ст. 55 Закону, п. 10.3 Статуту НААУ, для визначення порядку проведення з'їзду Радою адвокатів був затверджений Регламент III З'їзду адвокатів України [7]. Проте затверджений Регламент III З'їзду не містив положень, які б визначали повноваження з'їзду у разі неприйняття рішень та можливості повторного голосування за кандидатів, які не отримали необхідної кількості голосів.

Внесення на переголосування три-чотири рази кандидатур у члени Вищої ради юстиції викликало серед адвокатів недовіру щодо прозорості та неупередженості дій керівництва з'їзду [5], адже не може розглядатися як належний спосіб реалізації права адвокатської спільноти на участь у формуванні Вищої ради юстиції.

Висновки. Згідно принципів та завдань адвокатського самоврядування, адвокатська корпорація має приймати участь у формуванні Вищої ради юстиції. З'їзд адвокатів України, обираючи членів Вищої ради юстиції, діє як вищий орган адвокатського самоврядування. Порядок призначення членів Вищої ради юстиції з'їздом адвокатів України має передбачати чіткі вимоги щодо процедури голосування, у зв'язку з чим пропонується доповнити ст. 15 Закону «Про Вищу раду юстиції», ст. 54 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» наступним

положенням: «Повторне голосування за кандидатів на посаду члена Вищої ради юстиції, які не отримали більшості голосів обраних делегатів з'їзду адвокатів України, на тому ж самому з'їзді не допускається». Ці пропозиції враховують реалії адвокатського самоврядування в Україні, принципи організації та діяльності адвокатури та можуть бути застосовані у подальшому дослідженні зазначеної наукової проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колісниченко В.М. Формування складу Вищої ради юстиції за європейськими стандартами / В.М. Колісниченко. – Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 3(7). – С. 6–24.
2. Сафулько С.Ф. Представництво адвокатів у Вищих радах юстиції (магістратурах): порівняльно-правовий аналіз / С.Ф. Са-

- фулько. – Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 1. – С. 49–59.
3. Бернам У. Правовая система США / У. Бернам ; 3-й вып. – М. : Новая юстиция, 2006.
4. Халюк С.О. Конституційно-правовий статус Вищої ради юстиції : автореф. дис. ... к. ю. н. / С.О. Халюк ; Київ. нац. ун-т внут. справ. – К., 2008. – 20 с.
5. Гончар І. ВСЮ буде хорошо / І. Гончар. – Юридическая практика. – 2015. – № 16(904). – С. 19–25.
6. Семишовський Л. Є у форму початок / Л. Семишовський. – Закон і бізнес. – 2015. – № 24(1218). – С. 1–3.
7. Бакаянова Н.М. Принцип законності в організації та діяльності адвокатської спільноти України / Н.М. Бакаянова. – Часопис Київського університету права. – 2015. – № 1. – С. 136–138.
8. Регламент III З'їзду адвокатів України : Додаток № 2 до Рішення Ради адвокатів України від 24.10.2014 р. № 137 (із змінами, внесеними Рішенням Ради адвокатів України від 25.10.2014 р. № 169) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unba.org.ua>.

УДК 342

ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ БОРТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В НАЦІОНАЛЬНУ ПРАВОВУ ПРАКТИКУ УКРАЇНИ

Горган О.Л., голова
Вишгородська районна державна адміністрація

В статті досліджено досвід іноземних країн у сфері боротьби з корупцією, зокрема, держав, які належать до різних правових систем, таких як США, Франція, Швеція, Сінгапур, Японія, Китай, Казахстан та ін. Аналізуються комплексні засади боротьби з корупцією через вивчення як специфіки діяльності державного апарату, так і ролі громадянського суспільства, в першу чергу громадських організацій, в цій боротьбі. Здійснено порівняльну характеристику антикорупційної політики в демократичних державах та країнах із репресивним політичним режимом. Запропоновано використати ряд цінних положень законодавства зарубіжних країн з метою вдосконалення національного антикорупційного регулювання. Акцентовано увагу на необхідності вироблення Україною власного механізму боротьби з корупцією з урахуванням національних особливостей.

Ключові слова: міжнародний досвід, громадські організації, корупція, індекс сприйняття корупції, взаємодія держав.

В статье исследован опыт зарубежных стран в сфере борьбы с коррупцией, в частности, государств, принадлежащих к различным правовым системам, таких как США, Франция, Швеция, Сингапур, Япония, Китай, Казахстан и др. Анализируются комплексные основы борьбы с коррупцией через изучение как специфики деятельности государственного аппарата, так и роли гражданского общества, в первую очередь общественных организаций в этой борьбе. Осуществлена сравнительная характеристика антикоррупционной политики в демократических государствах и странах с репрессивным политическим режимом. Предложено использовать ряд ценных положений законодательства зарубежных стран с целью совершенствования национального антикоррупционного регулирования. Акцентируется внимание на необходимости выработки в Украине собственного механизма борьбы с коррупцией с учетом национальных особенностей.

Ключевые слова: международный опыт, общественная организация, коррупция, индекс восприятия коррупции, взаимодействие государств.

Gorgan O.L. PROSPECTS OF ADAPTATION OF EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE SPHERE OF FIGHT AGAINST CORRUPTION IN NATIONAL LEGAL PRACTICE OF UKRAINE

The article studied the experience of the fight against corruption in foreign countries in states which belonging to different legal systems, such as the US, France, Sweden, Singapore, Japan, China, Kazakhstan and others. Analyzed comprehensive frameworks to combat corruption both through study of the specifics of the state machine and the role of civil society especially non-governmental organizations in this fight. The comparative characteristic of the anti-corruption policy in democratic countries and in countries with repressive political regime was made. It is proposed to use a number of provisions of the law of foreign countries with the aim of improving the national anti-corruption regulation. The attention to the need to develop own anti-corruption mechanisms in Ukraine, taking into account national circumstances.

Key words: international experience, public organization, corruption, index of perception of corruption, interaction of the states.